

ჩინეთ-საქართველოს თავისუფალი ვაჭრობის შეთანხმების მნიშვნელობა და პერსპექტივები

დავით მორგოშია

ევროპული და საერთაშორისო პოლიტიკის მაგისტრი
მილანის კათოლიკური უნივერსიტეტი (UNICATT)

რეზიუმე

სტატიის „ჩინეთ-საქართველოს თავისუფალი ვაჭრობის შეთანხმების მნიშვნელობა და პერსპექტივები“ მიზანია მკითხველს ნათლად დაანახოს ორ ქვეყანას შორის ეკონომიკური ურთიერთობების ისტორიული კავშირები, პერიპეტეიები, შესაძლებლობები, ნეგატიური და პოზიტიური ტენდენციები, გამოწვევები და შესაძლო განვითარების სცენარები ბილათერალურ ურთიერთობებში.

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს ჩინეთის ეკონომიკური როლი ქართულ რეალობაში. აზიური გიგანტი არის ერთ-ერთი ყველაზე პროდუქტიული მოთამაშე დამოუკიდებელი საქართველოს ისტორიაში. ჩინური სახელმწიფო კომპანიების განეული სამსახური საქართველოში სხვადასხვა ტიპის ინფრასტრუქტურული პროექტების განხორციელებაში შთამბეჭდავი და ფასდაუდებელია. ასევე, ჩინეთი არის საქართველოს მესამე სავაჭრო პარტნიორი, თურქეთისა და რუსეთის შემდეგ. ორი ქვეყნის სავაჭრო ბრუნვის ტენდენცია განსაკუთრებული ყურადღების ღირსია, რადგან სანყისი წლების მაჩვენებელი სულ რაღაც 4 მლნ აშშ დოლარს აღწევდა, როდესაც გასული სამი წლის განმავლობაში სარეკორდო 1 მლრდ აშშ დოლარის ფარგლებში ფიქსირდება ნიშნული.

აუცილებელია ხაზი გაესვას გეოეკონომიკურ ასპექტებს, რადგან 2015 წელს საქართველო გახდა ერთ-ერთი დამფუძნებელი ქვეყანა „აზიის ინფრასტრუქტურული ინვესტიციის ბანკის“, რომელიც არის მთავარი ფინანსური ინსტიტუცია ახალი აბრეშუმის გზის პროექტის. მომდევნო ეტაპი დაგვირგვინდა 2017 წლის შეთანხმებით საქართველოსა და ჩინეთს შორის „თავისუფალი ვაჭრობის ხელშეკრულების შესახებ“, რომელიც 2018 წლის 1 იანვარს შევიდა ძალაში. ასევე, მნიშვნელოვანი ფაქტორია ორ ქვეყანას შორის საექსპორტო და იმპორტული პროდუქციის დინამიკა და სტატისტიკა, რომელიც დეტალურად არის მოცემული აღნიშნულ სტატიაში.

და ბოლოს, განხილულ იქნა შესაძლო გეოპოლიტიკური სცენარები და რისკები აშშ-ჩინეთის არსებული სავაჭრო ომის ფონზე, რომელიც უდაოდ იქონიებს ზეგავლენას საქართველოს ეკონომიკაზე.

საკვანძო სიტყვები: დიპლომატიური ურთიერთობები, სავაჭრო ბრუნვა, აბრეშუმის გზა, თავისუფალი ვაჭრობის ხელშეკრულება, ექსპორტი, იმპორტი, გეოპოლიტიკა, ტექნოლოგიები.

SUMMARY

The article “Importance and Prospects of the China-Georgia Free Trade Agreement” aims to show the reader clearly the historical ties, peripeteias, opportunities, negative and positive trends, challenges and possible development scenarios in bilateral relations between the two countries.

It is important to note China’s economic role in the Georgian reality. The Asian giant is one of the most productive players in the history of independent Georgia. The service provided by Chinese state-owned companies in the implementation of various types of infrastructure projects in Georgia is impressive and invaluable. China is also Georgia’s third largest trading partner, after Turkey and Russia. The trade turnover trend of the two countries deserves special attention, as the figure for the initial years was just \$ 4 million, while the mark has been fixed to the extent of \$ 1 billion over the past three years.

It is necessary to emphasize the geo-economic aspects, as in 2015 Georgia became one of the founding countries of the Asian Infrastructure Investment Bank (AIIB), which is the main financial institution for the new Silk Road project. The next stage was completed by the agreement of 2017 between Georgia and China on the “Free Trade Agreement”, which entered into force on January 1, 2018. The dynamics and statistics detailed in this article are also important factors in the export and import of products between the two countries.

Finally, possible geopolitical scenarios and risks were discussed in the context of the current US-China trade war, which will undoubtedly have an impact on the Georgian economy.

Key words: Diplomatic Relations, Trade Turnover, Silk Road, Free Trade Agreement, Export, Import, Geopolitics, Technologies.

* * * *

ისტორიულად საქართველო-ჩინეთის სავაჭრო ურთიერთობების ათწლეულის წერტილი იწყება ე.წ. „აბრეშუმის დიდი გზის“ ეპოქაში, ჯერ კიდევ ძვ.წ. II საუკუნეში. თუმცა, მას შემდეგ ორ ხალხს შორის ურთიერთობები სხვადასხვა დროს განსხვავებული ინტენსივობით წარიმართა. მაგალითად, მეოცე საუკუნის პირველ ნახევარში, ჩინელმა მეჩაიე ლიუ ძუინჭოუმ საქართველოს შავი ზღვის სანაპიროზე ჩაუყარა საფუძველი ჩაის, ციტრუსის და ტუნგას

მოყვანის კულტურას, რითაც საქართველო-ჩინეთის შორის სოფლის მეურნეობაში თანამშრომლობის ახალი ფურცელი გადაიშალა. მომდევნო წლებში, ჩინელმა ვაჭრებმა საქართველოდან სხვადასხვა ენდემური ჯიშის მცენარეები წაიღეს საკუთარ სამშობლოში გასაშენებლად. მათ შორის ყველაზე პოპულარული რა თქმა უნდა ქართული ვაზის ჯიშებია: რქანთელი და საფერავი. დღემდე, ჩინეთის სხვადასხვა პროვინციების ადგილობრივი მევენახეები წარმატებით უვლიან ქართული ჯიშის ვენახებს.

საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენის შემდეგ ორ ქვეყანას შორის ურთიერთობები თვისობრივად ახალ ეტაპზე გადავიდა. აღსანიშნავია, რომ ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკა იყო ერთ-ერთი უპირველესი სახელმწიფო, რომელმაც აღიარა საქართველოს დამოუკიდებლობა, დაამყარა დიპლომატიური ურთიერთობები და გახსნა საელჩო თბილისში. ჩინეთი მკაფიოდ უჭერს მხარს საქართველოს სუვერენიტეტს და ტერიტორიულ მთლიანობას. თავის მხრივ, საქართველო აღიარებს „ერთიანი ჩინეთის პოლიტიკის“ პრინციპს, რომელიც უმთავრესი პოსტულატია ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკასთან დიპლომატიური ურთიერთობების დასამყარებლად. ამასთანავე, საქართველო-ჩინეთის ორმხრივი ურთიერთობებში მნიშვნელოვანი ფორმატია მთავრობათაშორისო ეკონომიკური კომისია, სადაც განიხილება სავაჭრო-ეკონომიკური თანამშრომლობის აქტუალური საკითხები.

გლობალურ სამყაროში, საქართველოს უპირველესი ამოცანა არის თავისი გეოეკონომიკური ფუნქციის აღდგენა, ანუ გახდეს ხიდი და ლოგისტიკური ჰაბი აზიასა და ევროპას შორის. 2013 წელს, ჩინეთის პრეზიდენტ სი ძინფინგის მიერ ინიცირებული „სარტყელი და გზის ინიციატივა“ ე.წ. „21-ე საუკუნის აბრეშუმის სახმელეთო და საზღვაო გზა“ გახდა ის ბოძებული შანსი საქართველოსთვის, რომელსაც ამდენი წლის განმავლობაში ელოდა. არ არის გასაკვირი, რომ საქართველო არის ერთ-ერთი იმ 54 ქვეყანათაგან, რომელმაც 2015 წელს ხელი მოაწერა „აზიის ინფრასტრუქტურული საინვესტიციო ბანკის“ (AIIB) დაარსებას. აღნიშნული ფინანსური ინსტიტუცია არის უმთავრესი ჩინური ფინანსური პლატფორმა ინვესტიციების და ზოგადად ფინანსების სამართავად, ახალი აბრეშუმის გზის პროექტების განსახორციელებლად სხვადასხვა კონტინენტზე თუ ქვეყანაში. ეს ყოველივე გახდა ახალი იმპულსი ეკონომიკური ურთიერთობების გასაუმჯობესებლად. 2017 წლის 13 მაისს, გაფორმდა საქართველოს მთავრობასა და ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის მთავრობას შორის თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ ხელშეკრულება, რომელზეც მუშაობა დაიწყო 2015 წლის სექტემბერში ქ.დალიანის მსოფლიო ეკონომიკური ფორუმის ფარგლებში. აღსანიშნავია, რომ საქართველო გახდა რეგიონში პირველი ქვეყანა, ვისთანაც ჩინეთმა თავისუფალი

ვაჭრობის შეთანხმება გააფორმა. ხელშეკრულება ოფიციალურად ამოქმედდა 2018 წლის 1 იანვარს და მისი მიზანია ქართველ მწარმოებლებს შესაძლებლობა მისცეს, პროდუქციის ჩინეთის ბაზარზე დამატებით საბაჟო გადასახადების გარეშე შეტანის. კონკრეტულად, ქართული პროდუქციის დაახლოებით 94% გათავისუფლდება საბაჟო გადასახადისგან. საექსპორტო პროდუქციას შორისაა ღვინო, თხილი, თაფლი, მინერალური წყალი, ლუდი, უალკოჰოლო სასმელები, ჯემები, წვენები, ბოსტნეული, ხილი, შოკოლადის ნაწარმი, ჩაი, თევზი და სხვა ზღვის პროდუქტები, მარცვლეული, სამკურნალო საშუალებები, კაბელები, პლასტმასის პროდუქცია, აზოტოვანი და მინერალური სასუქების სახეობები, ფეროსილიკომანგანუმი, ლოკომოტივები და სხვა.

აუცილებელია აღინიშნოს ჩინეთ-საქართველოს ორმხრივი სავაჭრო ურთიერთობების დინამიკა. ორ ქვეყანას შორის მეოცე საუკუნეში ყოველ წლიური სავაჭრო ბრუნვა საშუალოდ **3,7 მლნ აშშ დოლარს** შეადგენდა. თუმცა, ზემოთ აღნიშნული მოვლენებიდან გამომდინარე, ჩინეთის ინტერესები ჩვენი ქვეყნის მიმართ საგრძნობლად გაიზარდა. თუ ოცდამეერთე საუკუნის დასაწყისში ეს გამოიხატებოდა ინფრასტრუქტურის განვითარებისთვის ჩინური კრედიტებით, ბოლო წლებში ჩინეთი უკვე თავად გვევლინება ერთ-ერთ მთავარ ინვესტორად და მოთამაშედ. **2006** წელს ქვეყნებს შორის სავაჭრო ბრუნვა **115 მლნ აშშ დოლარი** იყო. ხოლო **2014** წლისთვის მაჩვენებელმა რეკორდული ნახტომი განახორციელა, რაც აისახა შესაბამის რიცხვებში, **820 მლნ აშშ დოლარის** სახით. რაც შეეხება, პირდაპირ უცხოურ ინვესტიციებს (FDI) **2011** წლისთვის ის **9.6 მლნ აშშ დოლარის** ნიშნულზე იყო, **2014** წელს კი **200 მლნ აშშ დოლარს** მიაღწია. რეკორდულად მზარდი ტენდენცია გაგრძელდა შემდგომ წლებშიც. **2017** წელს სავაჭრო ბრუნვამ შეადგინა **933.6 მლნ აშშ დოლარი** (ექსპორტი: **201** მლნ აშშ დოლარი; იმპორტი: **732.6** მლნ აშშ დოლარი). **2018** წელს პირველად დაფიქსირდა ისტორიული ნიშნული სავაჭრო ბრუნვის **1,031.6 მლნ აშშ დოლარის** სახით (ექსპორტი: **198** მლნ აშშ დოლარი; იმპორტი: **833.9** მლნ აშშ დოლარი). მიუხედავად იმისა, რომ **2018** წლის 1 იანვარს თავისუფალი სავაჭრო ხელშეკრულება ძალაში შევიდა, პარადოქსულად, საექსპორტო ნიშნულმა **3 მლნ აშშ დოლარით** იკლო, რაც ჩინეთის მატერიკზე ქართული პროდუქტის მოთხოვნის კლების და არაინტენსიური მარკეტინგის შედეგია. თუმცა, **2018** წლის ნეგატიური საექსპორტო გაკვეთილი გაითავისეს ქართულმა კომპანიებმა და **2019** წელს საექსპორტო რეკორდი დააფიქსირეს-**227.6 მლნ აშშ დოლარი**, ხოლო იმავე წელს ჩინეთიდან იმპორტირებულ იქნა **858.6 მლნ აშშ დოლარის** საქონელი, ანუ საერთო ჯამში სავაჭრო ბრუნვამ **1,086.2 მლნ დოლარი** შეადგინა, გასულ წელზე **54.3 მლნ აშშ დოლარით** მეტი. თუმცა, სავაჭრო დეფიციტი საკმაოდ დიდია, რადგან **631.6 მლნ აშშ დოლარის** აღმო-

საფხვრელად საქართველოს საკმაოდ რთული და პრომატივადი სამუშაოს განევა მოუწევს გრძელვადიან პერსპექტივაში, არამხოლოდ ეკონომიკურ სექტორში არამედ განათლების სისტემაშიც.

საინტერესოა საქსტატის 2019 წლის საქართველო-ჩინეთის სავაჭრო საქონლის ძირითადი ჩამონათვალი.

ქმსპორტი 227.6 მლნ აშშ დოლარი

1. მადნები და კონცენტრატები სპილენძის - \$172.2 მლნ
2. ყურძნის ნატურალური ღვინოები - \$18.8 მლნ
3. მონყოილობები მედიცინაში ან ვეტერინარიაში გამოსაყენებელი - \$12.9 მლნ
4. მადნები და კონცენტრატები ძვირფასი ლითონების - \$5.7 მლნ
5. კოჭა, ზაფრანა, ურცი, დაფნის ფოთოლი, კარი და სხვა სანელებლები - \$3.6 მლნ
6. თხილი და სხვა კაკალი - \$3.4 მლნ
7. რეაგენტები დიაგნოსტიკური ან ლაბორატორიული - \$2.7 მლნ
8. სამარჯვები ორთოპედიული; სხეულის ხელოვნური ნაწილები - \$2.02 მლნ
9. ეთილის სპირტი არადენატურირებული, სპირტის კონცენტრაციით 80 მოც.%-ზე ნაკლები, სპირტიანი სასმელები (ლიტრი, 100% სპირტი) - \$839.7 ათასი
10. ალუმინი დაუმუშავებელი - \$779,1 ათასი.

იმპორტი 858.6 მლნ აშშ დოლარი

1. ბრტყელი ნაგლინი ნახშირბადიანი ფოლადი-საგან - \$30 მლნ
 2. მონყოილობები ჰაერის კონდიციონერებისათვის - \$22 მლნ
 3. რეზინის პნევმატური სალტეები და საბურავები - \$21.7 მლნ
 4. აპარატურა მიმღები სატელევიზიო კავშირისათვის - \$21.3 მლნ
 5. გამომთვლელი მანქანები და მათი ბლოკები - \$21.4 მლნ
 6. ნათურები და გამანათებელი მონყოილობები - \$18.7 მლნ
 7. პოლიაცეტალები, პოლიეთერები - \$18 მლნ
 8. ტრანსფორმატორები ელექტრული, სტატიკური ელექტრული გარდაქმნელები - \$14.8 მლნ
 9. ბულდოზერები, ავტოგრეიდერები, ექსკავატორები, სატექნიკური მანქანები და სხვა - \$13.9 მლნ
- საქართველოში ჩინეთიდან იმპორტი საკმაოდ დივერსიფიცირებულია. სტატისტიკა აჩვენებს, რომ ამ პროდუქციის გარდა, ჩინეთიდან ხორციელდება ფეხსაცმლის, მაცივრების, ხორცის, ნათურების და ა.შ. იმპორტი.

როდესაც საუბარი გვაქვს თანამედროვე ჩინეთთან სავაჭრო ურთიერთობებზე, აუცილებელია აღინიშნოს ის ორი ძირითადი ასპექტი, რომელიც განსაზღვრავს ორ ქვეყანას შორის ეკონომიკური

ურთიერთობების პროდუქტიულობას და სამომავლო განვითარების დინამიკას. უკანასკნელ წლებში მიღწეულმა ტექნოლოგიურმა და ეკონომიკურმა საოცარმა წარმატებამ ჩინეთს საერთაშორისო აღიარება მოუპოვა მსოფლიოს მასშტაბით, რაც გამოიხატება იმ ეკონომიკურ ხელშეკრულებებში, რომელიც მას აქვს ევროკავშირთან, აშშ-სთან, იაპონიასთან და მსოფლიოს სხვა მონიწივე ეკონომიკებთან. თუმცა, ამ ზღაპრულმა სავაჭრო ციფრებმა არ უნდა მისცეს ილუზიების საბაზი იმ ქვეყანებს ან კერძო კომპანიებს, რომლებსაც სურთ ჩინურ მხარესთან სავაჭრო ურთიერთობების დაწყება, განვითარება ან გაღრმავება, რადგან ყველაფერი ისე მარტივად არ არის როგორც სტატისტიკებიდან ჩანს. პირველ რიგში უნდა კლასიფიცირდეს ჩინეთთან ეკონომიკური ურთიერთობების ზემოთ აღნიშნული ორი ძირითადი განმსაზღვრელი ტიპობრივი ფაქტორი, ესენია *ენდო* და *ეგზო* ფაქტორები. როდესაც საუბარია *ენდო* ანუ შიდა ფაქტორებზე, მეტად მარტივია კონსენსუსის პოვნა. საუბარია ორ მხარეს შორის მიმდინარე მოლაპარაკებებზე, ანუ იმ რეგულაციებსა და წესებზე რომლებმაც უშუალოდ ორი მსურველი მხარის სამომავლო ურთიერთობის იურიდიული და ეკონომიკური აპექტების შერწყმა უნდა მოახერხოს. სხვა სიტყვებით, “win-win” თანამშრომლობის პრინციპი, რომელიც ჩინეთის პრეზიდენტმა, სი ძინფინგმა მთავარ სტანდარტად დაურთო ახალი აბრეშუმის გზის განვითარების კონცეფციას, როგორც ქვეყანათა შორის ურთიერთობების მამოძრავებელი ძალა და მოტივაცია. ანუ, მარტივად რომ ითქვას, საუბარია ორ სუბიექტს შორის ინდივიდუალურ შეთანხმებაზე, რომელმაც წარმოდგენილ მხარეებს მოგების სარგებელი თანაბრად და სამართლიანად უნდა მოუტანოს. თუმცა, ამ ყველაფრის სრულ რეალიზებაში მოყვანას კვლავ დიდი დრო დასჭირდება. თუ ავიღებთ ევროკავშირისა და აშშ-ს დამოკიდებულებას ჩინეთთან სავაჭრო დეფიციტის მიმართებაში, ორ კარდინალურად განსხვავებულ მეთოდთან გვაქვს საუბარი. ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა უარყოფითი დინამიკის აღმოსაფხვრელად მკაცრ და უხეშ მეთოდს მიმართა და ე.წ. „ტარიფების ომი“ გამოუცხადა აზიურ გიგანტს, რათა ეკონომიკური ხარვეზის მყისიერი აღმოფხვრა მოხდეს, თუმცა საპასუხო ზომებმა ჩინეთის მხრიდან სასურველი შედეგი ვაშინგტონს ვერ მოუტანა და ორი ეკონომიკური გიგანტის შეჯახებით მსოფლიო ეკონომიკა სერიოზული კრიზისის წინაშე დააყენა. ევროკავშირის შემთხვევაში, მეტად რბილ პოზიციონირებასთან გვაქვს საუბარი, რადგან ბრიუსელი ცდილობს დიპლომატიური გზებით გამონახოს შეთანხმება პეკინთან ასიმეტრიული საინვესტიციო გარემოს აღმოსაფხვრელად. რადგან ჩინელ ინვესტორებს ევროკავშირში ყველა პირობა აქვთ სამართლიან და თანაბარ გარემოში ინვესტირების, ხოლო ევროპელები სერიოზული ბარიერების წინაშე დგანან როდესაც ჩინეთში კაპიტალ-დაბანდებას

ეხება საქმე. ჩინეთის ხელისუფლების მმართველმა ძალამ, არაერთხელ განაცხადა სრული მზადყოფნა უცხოელი ინვესტორებისთვის ადგილობრივ ბაზარზე დასამკვიდრებლად რეგულაციების გამარტივების სურვილი და გეგმა, თუმცა ჯერ-ჯერობით აშშ-ჩინეთის გაშმაგებული სავაჭრო ომის კვალობაზე ამ მიმართულებით ცვლილებები მდარე ტემპებით მიმდინარეობს.

საქართველოსთვის არ არის ახალი ჩინურ სახელმწიფო კომპანიებთან საქმიანი ურთიერთობა, რომლის დროსაც არაერთხელ ჰქონია უსიამოვნო ტენდენციებს ადგილი, როგორც შრომითი უფლებების დაცვის კუთხით, ასევე ადგილობრივი კადრების და მუშახელის დასაქმების მიმართულებით. მსგავს სიტუაციებში არსებულმა მხარემ (ქართულმა) პრინციპულად უნდა იმოქმედოს და მოლაპარაკებების დაწყებისას ჩადოს ხელშეკრულებაში საკუთარი მკაფიო ინტერესები. ამ მიმართულებით, ბოლო წლებში ქართული მხარის მიერ განეულმა ძალისხმევამ მეტ-ნაკლებად სასურველი და დადებითი შედეგები გამოიღო. თუ დავაკვირდებით მიმდინარე საქართველოს აღმოსავლეთ-დასავლეთის მაგისტრალის მშენებლობას, სადაც ჩინეთის რკინიგზის კონსტრუქციის კორპორაცია (CRCC) და მისი ორ შვილობილი კომპანია, — ჩინეთის რკინიგზის კონსტრუქციის საერთაშორისო კორპორაცია (CRCC International) და ჩინეთის რკინიგზის 23-ე ბიუროს ჯგუფი (CR23), ასევე კომპანია PowerChina/Sinohydro (ფაუერჩაინა/სინოჰიდრო) იღებენ მონაწილეობას, ქართული „ნილი“ საკმაოდ მოცულობითია და საგრძნობლად გაზრდილი, როგორც დასაქმებულების მხრივ ასევე ადგილობრივი წარმოების საშენი მასალების გამოყენების მხრივ. ეს არის სწორედ ის შემაღენელი ნაწილი „win-win“ თანამშრომლობისა, სადაც არსებულმა მხარეებმა ინტენსიური ურთიერთ მოლაპარაკებების ხარჯზე კონსენსუსს მიაღწიონ. სხვა სიტყვებით, რომ ვთქვათ მთავარია პრინციპულობა და მტკიცე ნება. ამ კონკრეტულ შემთხვევაში, საუბარია ჩქაროსნული მაგისტრალის პროექტზე, რომელიც უდაოდ ყველაზე დიდი და სტრატეგიული არსებული პროექტია დამოუკიდებელი ქვეყნის ისტორიაში, ანაკლიის ღმანლოვანი პორტის არ შემდგარი პროექტისგან განსხვავებით, რომლის ჩაშლის შესაძლო მიზეზებზე მოგვიანებით ვისაუბრებ.

რაც შეეხება, უშუალოდ სავაჭრო ურთიერთობებს, უდაოდ ქართველ მწარმოებლებს აქვთ ცოდნის დეფიციტი ჩინელი მომხმარებლის თავისებურებების, მოწონების და საჭიროებების შესახებ. ჩინური ბაზარი იმდენად მრავალფეროვანი და განსხვავებულია, ექსპორტიორისთვის სპეციფიკური მიდგომები და უნარებია საჭირო. რა თქმა უნდა, არსებული ტაქტიკა, რომ ქართული კომპანიები კონკრეტულ პროვინციებთან და დიდ ქალაქებთან აწარმოებენ მოლაპარაკებებს, რომელთა მახასიათებლებიც ზრდის მათი პროდუქტის რეალიზების შანსს,

სრულიად გამართლებულია. მაგალითად, ღვინის ექსპორტი ხდება ისეთ სეგმენტში, ვისთვისაც მისაღები ამ ტიპის ალკოჰოლური სასმლის მიღება, რადგან მოსახლეობის დიდი ნაწილისთვის ღვინო არაპოპულარული სასმელია. საინტერესო მარკეტინგული ფენომენია „სტალინის“ ქეისი, როდესაც ვსაუბრობთ ქართული ღვინის რეალიზაციაზე ჩინეთში. უამრავ ჩინელ დისტრიბუტორს აქვს ერთი კონკრეტული მოთხოვნა, მათ უმრავლესობას სურთ ღვინის ბოთლზე სტალინის გამოსახულების მქონე ეტიკეტის დატანება, რაც ბევრი ქართული კომპანიისთვის მორალურად მიუღებელი ფესტია, ბევრისთვის ჩვეულებრივი მარკეტინგული სვლა. თუმცა, არსებობს რამდენიმე უცხოური ღვინის კომპანია, კონკრეტულად კი მაქვს საუბარი ერთ-ერთ დანიელ ანტერპრენერზე, რომელიც „e-commerce“ პლატფორმის საშუალებით შეისყიდის მსოფლიოს სხვადასხვა კუთხიდან პრემიუმ კლასის ღვინოებს და შემდეგ ინტერნეტის საშუალებით ყიდის მსოფლიოს სხვადასხვა ქალაქში. რაც ყველაზე საინტერესოა, ქართული ღვინის შემთხვევაში, მისი კომპანია პრემიუმ ხარისხის საფერავის ღვინოს სპეციალურად ჩინური მოთხოვნისთვის სტალინის ეტიკეტს აკრავს ბოთლს (*პირადად შევხვედრივარ მსგავს ფაქტს პეკინში*). ფაქტია, ამ მეთოდით არის რისკები ათობით მილიონი დოლარის კონტრაქტები დაეკარგოთ ქართველ მეღვინეებს. შესაბამისად ამ საკითხის ქვეყნის დონეზე გადამწყვეტია საჭირო, რათა არსებული სეგმენტი არ დაზარალდეს. ქართული ჩაის ექსპორტი ხდება სინძიანის და განსუს პროვინციებში, რადგან ადგილობრივი მეჩაიეების სწორი დაინტერესება მოხდა ქართული ჩაით, აღარაფერს ვამბობთ იმ უზარმაზარ მოთხოვნაზე რომელიც ჩინეთში არსებობს მათი საყვარელი სასმლის მიმართ. შესაბამისად, წარმოების გაზრდის შემთხვევაში არსებობს შესაძლებლობა სხვა პროვინციებში ქართული უნიკალური ჩაის ექსპორტირების. ძირითადი ორი სეგმენტი, რომლითაც საქართველოს აქვს შესაძლებლობა ჩინურ ბაზარზე დამკვიდრების არის, ბუნებრივი პირველადი რესურსების და სოფლის მეურნეობის პროდუქტის ექსპორტირება, ოღონდ ერთი განსხვავებით, რომ ის ქართული პროდუქტი, რომელიც ქართველისთვის პოპულარულია არ ნიშნავს ავტომატურად ჩინელებისთვისაც მისაღება. მაგალითად, ქართული ყველის ექსპორტირება რთული იქნება ჩინეთის ბაზარზე ორი მიზეზის გამო, პირველი არაპოპულარული პროდუქტია, რადგან მათი ეროვნული ყველი სწორედ სოიოს ყველია „ტოფუ“ და მეორე ჩინელი ხალხის დიდი ნაწილი მარილიან საკვებს ერიდება, განსაკუთრებით სამხრეთ ჩინეთის მატერიკის მოსახლეობა. სხვა მოცემულობა გვაქვს თავფლის, თხილის, კაკალის და სანელებლების შემთხვევაში, რადგან ამ ქართულ პროდუქტზე დიდი მოთხოვნაა, როგორც ჩინეთიდან ასევე ევროკავშირისგანაც, რაც უდაოდ საინტერესო მოვლენაა და ამ მიმა-

რთულებით საჭიროა მუშაობა. უკანასკნელ წლებში ჩინელი მოსახლეობის მსყიდველუნარიანობის გაზრდილმა მაჩვენებელმა, გამოიწვია ისეთ პროდუქტებზე მოთხოვნილების გაზრდა როგორც ზღვის პროდუქტები, თევზეულობა და განსაკუთრებით ხორცეულობა. თუ გადავავლებთ თვალს, უკანასკნელ დროს ჩინური კომპანიების მიერ დადებულ გრანდიოზულ ხელშეკრულებებს (მილიარდიან კონტრაქტებს) საქონლის (საფრანგეთი, არგენტინა) და ღორის (გერმანია, ბრაზილია) ხორცის შესყიდვის მიმართულებით, ნათელია ის ფაქტი თუ რა პოტენციალია აქვს ამ სექტორს. საქართველო იყო ოდითგანვე გამორჩეული მეცხოველეობის კუთხით, თუმცა დღევანდელი რეალობიდან გამომდინარე ადგილობრივი წარმოება შიდა მოთხოვნილებასაც ვერ აკმაყოფილებს და გაყინული ექსპორტირებული ხორციტ მარაგდება. ეს მიმართულება უდაოდ პრიორიტეტული უნდა გახდეს საქართველოსთვის და სახელმწიფომ უშუალოდ უნდა უზრუნველყოს ყველა საჭირო რესურსით ადგილობრივი მწარმოებლები არსებული სიტუაციის გამოსასწორებლად.

ნამოუდგენელია ვისაუბროთ ჩინეთ-საქართველოს თავისუფალ ხელშეკრულებაზე „სარტყელი და გზის ინიციატივის“ გარეშე. 2015 წელს დაარსებული „აზიის ინფრასტრუქტურული ინვესტიციის ბანკის“ მონაწილე ქვეყნისთვის, საქართველოსთვის სატვირთო რკინიგზის რეკონსტრუქციის (ბაქო-თბილისი-ყარსი), ჩქაროსნული აღმოსავლეთ-დასავლეთის შემაერთებელი მაგისტრალის მშენებლობის გარდა, გახლდათ ღრმანყოფიანი პორტის აშენება, ქართული მოთხოვნილებებიდან გამომდინარე ანაკლიის პორტის მშენებლობა. აღსანიშნავია ფაქტი, რომ მსგავსი მასშტაბური პროექტების თანამონაწილე ფინანსური ინსტიტუტები არის „ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკი“ (EBRD) და „აზიის განვითარების ბანკი“ (ADB), რაც გამორიცხავს ჩინური საკრედიტო თუ ფინანსურ დომინირებას. ქართულ მხარეს ანაკლიის პორტთან დაკავშირებით ორი ვარიანტი ჰქონდა ერთ-ერთი „ანაკლიის განვითარების კონსორციუმი“, რომელიც „თიბისი“ ბანკის სამეთვალყურეო საბჭოს თავმჯდომარემ, მამუკა ხაზარაძემ დააარსა, რომელიც პროექტში ამერიკულ კომპანია Conti Group-თან თანამშრომლობდა. და მეორე კონსორციუმი კი, ბიზნესმენ თემურ ქარჩავას მიერ დაფუძნებული „ანაკლია - ინდუსტრიული ეკოპარკი და პორტი“. მისი პარტნიორი იყო Power Construction Corporation of China, რომელიც ჩინეთის უმსხვილესი კომპანიის Power China-ს შვილობილი კომპანიაა. ჩინურ მხარესთან მოლაპარაკებები სატენდერო პირობების შესახებ წარუმატებლად დასრულდა. ამ თემასთან დაკავშირებით კომენტარი გააკეთა „ანაკლია - ინდუსტრიული ეკოპარკი და პორტი“ დამფუძნებელმა თემურ ქარჩავამ. მისი განცხადებით, „ჩინური კომპანია Power China მზად არის დააფინანსოს, ააშენოს და ექსპლოატაცია გაუწიოს ამ დიდ პრო-

ექტს, რასაც ანაკლიის პორტი ჰქვია. განსახილველია რამდენიმე საკითხი საინვესტიციო ხელშეკრულების პირობებთან დაკავშირებით... გარკვეული პუნქტები საერთაშორისო ფინანსურ სტანდარტებთან მიმართებაში უნდა მონესრიგდეს“. თემურ ქარჩავას თქმით, თუ სახელმწიფო საინვესტიციო ხელშეკრულების პირობებს არ შეცვლის, მაშინ ჩინური მხარე პროექტში მონაწილეობაზე უარს იტყვის. ფაქტი ფაქტად რჩება და დღემდე ოფიციალური მიზეზი ანაკლიის პორტის, როგორც ჩინურ-ქართული პროექტის ვერ განხორციელების მიზეზი უცნობად რჩება. შესაბამისად გამარჯვებული კომპანია გახდა ქართულ-ამერიკული კონსორციუმი, რომელმაც სამწუხაროდ დაკისრებულ მოვალეობას თავი ვერ გაართვა და პროექტი ჩავარდა, იმ მარტივი მიზეზის გამო, რომ მათ ვერ წარადგინეს ტვირთბრუნვის გარანტია. ლოგიკურია, ანაკლიის პორტი უნდა ყოფილიყო რეალურად ევრო-ჩინური დამაკავშირებელი პროექტი სადაც ევროკავშირი, სამხრეთ კავკასია, ცენტრალური აზია და აღმოსავლეთ აზია (ჩინეთი, სამ. კორეა და იაპონია) ერთმანეთს დაუკავშირდებოდნენ. ხოლო, იმ შემთხვევაში თუ ქართული პორტი იქნებოდა ამერიკელების ოპერირების ქვეშ ჩინელებისთვის ტვირთბრუნვა რისკის შემცველი იქნებოდა (დიდი პროცენტი ტვირთებისა სწორედ ჩინეთის მხრიდან უნდა წამოსულიყო) მსგავს შემთხვევაში. რა თქმა უნდა ეს რისკები გამართლდა და დღეს ამერიკასა და ჩინეთს შორის მძიმე „სავაჭრო ომი“ მიმდინარეობს. ამ ყველაფერს თუ დავამატებთ მაიკ პომპეოს 2019 წლის 12 ივნისს გაკეთებულ განცხადებას ანაკლიის პორტთან მიმართებაში ბევრ კითხვას ნათელი ეფინება: „იმედი გამოვთქვი, რომ საქართველო დაასრულებს პორტის მშენებლობის პროექტს და ამით გაძლიერდება საქართველოს ურთიერთობა თავისუფალ ეკონომიკურ სივრცეებთან და იმავდროულად ქვეყნის პოზიცია დაცული გახდება რუსეთის ან ჩინეთის ეკონომიკური გავლენებისგან. ეს ვითომ მეგობრები საქართველოს ინტერესებს არ იზიარებენ.“ აგრეთვე, ამერიკელი დიპლომატი მეთიუ ბრაიზა, რომელიც აქტიურად მოღვაწეობდა საქართველოში, ერთ-ერთ ინტერვიუში ქართველ ჟურნალისტთან საუბრისას განაცხადა, რომ საქართველო უნდა გახდეს დამაკავშირებელი ხიდი ჩინეთსა და ევროკავშირს შორის, თუმცა არა „სარტყელი და გზის ინიციატივის“ ეგიდით, რათა დაცული ყოფილიყო ჩინური ფინანსური საფრთხეებისგან. მსგავსი შეფასება იგივეა ალვიქვან, როგორც ქვეყანა რომელსაც სურს „ნატოს“ სამხედრო ალიანსში გაერთნევიანება ისე რომ ბრიუსელთან და ვაშინგტონთან არ ითანამშრომლოს. სურათი ნათელია, აშშ-ს პრეზიდენტ ტრამპის ადმინისტრაციის ნომერ პირველი საფრთხე ჩინური აღზევებაა და ყველა აპრობირებული მეთოდით სარგებლობს მის შეჩერებას. საქართველომ, როგორც აშშ-ს სტრატეგიულმა პარტნიორმა, მტკიცედ უნდა დაუჭიროს

მხარი და მაქსიმალურად შეზღუდოს ჩინეთთან ურთიერთობები, რადგან სანინალმდეგო შემთხვევაში ოფიციალურ თბილისს მსგავსი პოლიტიკური ნება ძალიან ძვირად დაუჯდება (საუბარია საერთაშორისო იზოლაციაზე). მეორე მხრივ, არც რუსეთია ხელდაკრეფილი და მაქსიმალურად ცდილობს ხელი შეუშალოს ქართულ-ევროპულ-ჩინურ ეკონომიკურ კავშირს, რადგან ჩრდილოელი მეზობელი ქვეყანა როგორც საქართველოს მეორე სავაჭრო პარტნიორი, მსგავსი სცენარის განვითარების შემთხვევაში, მოსკოვს სამომავლოდ ოფიციალურ თბილისზე ზეწოლის მოსახდენ ეკონომიკურ ბერკეტებს და პრივილეგიებს დააკარგვინებს, რაც არაერთხელ გაუქმებია ახლო წარსულში.

უკანასკნელი ინფორმაციით, ამერიკის შეერთებული შტატების საელჩო საქართველოში წყვეტს ან ამცირებს თანამშრომლობას იმ ქართულ კომპანიებთან, რომლებიც ჩინური ტექნოლოგიური გიგანტის, Huawei-ის ტექნოლოგიებით სარგებლობენ. ასევე ყველა იმ კომპანიასთან, რომელიც ZTE, Hikvision, Dahua, და Hytera-ს ან მათთან ასოცირებული კომპანიების მოწყობილობებით ან ვიდეო სამეთვალყურეო აპარატურით სარგებლობენ. *“ამერიკის საელჩო ასრულებს კანონით დაკისრებულ ვალდებულებას, შეატყობინოს პარტნიორებს საკანონმდებლო რეგულაციებში ცვლილებების შესახებ. ამ შემთხვევაში საუბარია “უცხოეთში დამზადებული პროდუქციის შესახებ” ნესზე, რომელიც ძალაში შევიდა 2020 წლის 15 მაისს, თუმცა ამოქმედება გახანგრძლივდა 13 აგვისტომდე, შესაბამისად 13 აგვისტოდან მოყოლებული ვატყობინებთ ჩვენს კონტაქტებს რეგულაციების შესახებ”*, - განაცხა-

დეს აშშ-ის საელჩოში.

აშშ-ჩინეთის დაპირისპირების ფონზე არსებული ვითარება, უდაოა რომ საქართველოს ხელ-ფეხს შეუკრავს აზიურ გიგანტთან ეკონომიკურ ურთიერთობების გასაღრმაველად. მსგავსი პერმანენტული რეკომენდაციები და რჩევები ოფიციალური ვაშინგტონისა და ამერიკელი ლობისტებისგან, ცალსახად ნიშნავს რომ საქართველოს ჩინური ბაზრისკენ სწრაფვის ტემპს დააგდებს და რაც დიდი ალბათობით სამომავლოდ სავაჭრო ბრუნვის ტენდეციებს უარყოფითად აღნიშნავს. როდესაც ჩინეთ-საქართველოს ეკონომიკურ ურთიერთობებზე ვსაუბრობთ, აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ საუბარი გვაქვს საქართველოს მესამე სავაჭრო პარტნიორთან თურქეთისა და რუსეთის შემდეგ, მაშინ როდესაც აშშ ხუთეულშიც არ შედის ეკონომიკური პარტნიორების სიაში. თუმცა, ვაშინგტონი დამოუკიდებლობის აღდგენის დღიდან საქართველოს უმთავრესი პოლიტიკური მხარდამჭერი და პარტნიორია. ამ კონკრეტულ შემთხვევაში კი პოლიტიკა წონის ეკონომიკას. რა თქმა უნდა ეს ყველაფერი ჩინურ-ქართული ურთიერთობების დასასრულს არ ნიშნავს, არამედ ინტენსივობის და მასშტაბების შემცირებას. წესით და რიგით, სოფლის მეურნეობის მიმართულება და ყველა ის ინფრასტრუქტურული პროექტი, რომელიც გეოპოლიტიკური ინტერესების მიღმა, სამომავლოდ პოზიტიური ტენდენციებით უნდა გაგრძელდეს და განხორციელდეს. სამწუხაროდ, არა იმ შესაძლო მასშტაბებით, რომელიც შესაძლებელი იყო საქართველოს განვითარებინა ევროკავშირი-ჩინეთის ეკონომიკური პოლიტიკის ფონზე.

წყაროები:

1. <https://forbes.ge/news/2712/Tavisufali-vaWroba>
2. <http://www.economy.ge/?page=news&nw=180&s=sqartvelosa-da-chinets-shoris-tavisufali-vachrobis-shesaxeb-xelshekruleba-gaformdeba>
3. <https://sinomedia.ge/>
4. <http://ge.china-embassy.org/eng/xwtd/t1522850.htm>
5. <https://bm.ge/ka/article/ashsh-vs-huawei---ashsh-is-saelchos-txovna-qartul-kompaniebs-/63874>
6. <https://bm.ge/ka/article/ras-yidis-da-ras-yidulobs-saqartvelo-chinetshi---top-5-produqti-/50523>
7. <https://bm.ge/ka/article/2019-wels-saqartvelom-chinetisgan-859-mln-is-saqoneli-iyida---top-10-produqti/47755>
8. <https://factcheck.ge/ka/story/21026-ratom-pherkhdeba-anakliis-portis-proeqti-da-rodis-daitsqheba-misi-mshenebloba>
9. <https://m2b.ge/post/266596-maik-pompeo-anakliis-porti-saqartvelos-rusetis-ekonomikuri-gavlenebisgan-daicavs>
10. <https://bm.ge/ka/article/quotunikaluri-xidi-xashuris-shemovlit-gzazequot--vin-ganaxorciela-proeqti/64540>
11. <https://bm.ge/ka/article/quotunikaluri-xidi-xashuris-shemovlit-gzazequot--vin-ganaxorciela-proeqti/64540>
12. <https://www.geostat.ge/ka>

**საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
საქართველოს საინჟინრო აკადემია**

**Georgian Technical University
Georgian Academy of Engineering**

ბიზნეს - ინჟინერიკი Business-Engineering

**ყოველკვარტალური რეფერირებადი და რეცენზირებადი
საერთაშორისო სამეცნიერო ჟურნალი**

**QUARTERLY REFEREED AND REVIEWED
INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL**

**N4
2020**

სარჩემი

პიზნის ინჟინერინგი N4. 2020

ეკონომიკის მდგრადი განვითარების საკითხები

ზურაბ ნასარაია, ჯემალ გახოკიძე

რეგიონის მდგრადი განვითარების მაჩვენებლებისა და მონიტორინგის სისტემა ----238

Colin Rigby, Philippa Chapman, Otar Zumburidze, Boris Gitolendia, Luka Kemoklidze

PRACTICE OF INTERNATIONAL EDUCATIONAL PROJECTS ON SUSTAINABLE INSTITUTIONAL DEVELOPMENT IN GEORGIA, ON THE EXAMPLE OF ONE OF THE PROJECT PARTNERSHIPS OF "CREATIVE SPARK: HIGHER EDUCATION ENTERPRISE PROGRAMME" ----- 241

დავით მორგოშია

ჩინეთ-იაპონიის ორმხრივი ურთიერთობების პოლიტიკური ასპექტები----- 246

ეკატერინე ვეფხვიაშვილი

სახელმწიფო შესყიდვების ორგანიზება-----252

ოთარ ზუმბურიძე, ირაკლი კუკავა

რეგიონის ინფო-საკომუნიკაციო საბაზრო

პოტენციალის შეფასების მეთოდოლოგია-----256

თამთა ქორიძე

საქართველოში 2004-2010 წლებში განხორციელებული

საგადასახადო რეფორმის ზოგადი ასპექტების შესახებ----- 264

ზაირა ლუდუშაური, გუგული ყურაშვილი, საბა ბურჯალიანი

სტრატეგიული ნარმატივის არსი და მისი განმსაზღვრელი ფაქტორები -----269

ეკონომიკის სექტორების განვითარების

თანამედროვე პრობლემები

შალვა კუტუბიძე

ქართული სათავადაზნაურო ბანკის მართვის სისტემა

და თანამედროვე საბანკო პოლიტიკა -----273

ალეკო ქუთათელაძე, რუსუდან ნიკურაძე

ფინანსური ინოვაციების განვითარების

ბენეფიციები განკუთვნილი და არასაბანკო საკრედიტო -----278

ალეკო ქუთათელაძე, რუსუდან ნიკურაძე

ბანკებსა და არასაბანკო საკრედიტო ორგანიზაციებში

ფინანსური ინოვაციების სახეები-----285

გივი ინანიშვილი, თინათინ წერეთელი

უქველესი მატალურგიული წარმოება და პალეოეკონომიკა -----292

გიორგი ჩუბინიშვილი

ზოომორფული ქანდაკებები სენბრალური კოლხეთიდან

(მუხურჩას სამაროვნის მასალების მიხედვით)-----296

თეიმურაზ ალავედი

საქართველოს სოფლის მეურნეობაში ინოვაციური მენეჯმენტის შესახებ----- 301

რეცენზია

სახელმძღვანელოზე: «მონეტარული ეკონომიკა და პოლიტიკა» ----- 304

ქართველ ავტორთა ნიბნი მსოფლიოს 9 ენაზე -----305

სამძიმარი

გურამ ყუყუნიძე-----306